

Jadwiga Bodzińska-Bobkowska
Instytut Filologii Romańskiej

Rozprawa doktorska: „Bronisław Kamiński/ Bruno Durocher. Próba monografii”

Streszczenie

Bronisław Kamiński/ Bruno Durocher, polsko-francuski pisarz żydowskiego pochodzenia, jest autorem czterech tomów wierszy po polsku, a także osiemnastu tomów wierszy, pięciu powieści i poematów prozą oraz dwóch sztuk teatralnych po francusku. Laureat nagrody Akademii Francuskiej, nagrody *Mont Saint Michel* oraz *Prix de l'Europe*, jest poetą zapomnianym w Polsce, z której wyjechał po wyzwoleniu z obozu Mauthausen-Gusen. W 1947 roku zmienił imię i nazwisko i, w geście zerwania z przeszłością, zaczął pisać i publikować tylko po francusku. Był to jednak gest połowiczny: pisarz bowiem odtworzył przedwojenne wiersze i tworzył nowe teksty po polsku. Zebrał je w liczącym ponad pół tysiąca wierszy, niepublikowanym – z wyjątkiem kilku tekstów – tomie. Jego twórczość jest zatem co najmniej trzykrotnie rozwarstwiona: teksty stworzone w latach trzydziestych po polsku, zostały po wojnie odtworzone po francusku, następnie – napisane znów po polsku i umieszczone w niepublikowanym zbiorze. W końcu, już w XXI wieku i po śmierci autora, wszystkie francuskie utwory (także te pierwotnie napisane po polsku), zostały zebrane w trzech tomach „Dzieł zebranych”, które jednak nie są całkowicie wierne wersjom publikowanym wcześniej. Celem mojej rozprawy doktorskiej jest opisanie i przeanalizowanie tej wielopłaszczyznowej twórczości, która dotyka najważniejszych problemów i wydarzeń, z którymi mierzył się człowiek XX wieku: doświadczenia wojny, obozu koncentracyjnego i Zagłady oraz poszukiwań duchowych i tożsamościowych i sposobów reprezentacji indywidualnego doświadczenia.

Praca składa się z trzech części, z których każda zawiera wprowadzenie teoretyczno-metodologiczne. Pierwsza z nich poświęcona jest miejscu autora w dziele. W rozdziale tym, po wprowadzeniu uzasadniającym autobiograficzną i biograficzną optykę, przyglądam się życiu Kamińskiego-Durochera, jego pierwszym, krakowskim publikacjom, kontekstowi historyczno-społecznemu, w którym powstały, i sposobom, w jakie jego życie odbija się w dziele. Ustalenia zawarte w pierwszym rozdziale stanowią asumpt do dalszych rozważań. Druga, centralna część pracy, poświęcona jest figurze poety-świadka Zagłady. W jej pierwszym rozdziale analizuję to, jak Durocher konfrontuje się z potrzebą świadczenia i opowiadania o swoich doświadczeniach wojennych. Potrzebą, którą realizuje w materii literackiej, a ta zakłada kreację: daje możliwość

wyboru strategii pisarskich, zmiany perspektywy, poprawienia czy uzupełniania tekstu i innych przesunięć. Równoległe z od- i prze-twarzaniem granicznego doświadczenia Zagłady pisarz interpeluje swój powrót do świata, bunt i emigrację: geograficzną i „psychologiczną”. Jednym z ważniejszych motywów w tej twórczości stają się zatem próby koncyptowania przestrzeni, ściśle związane z poszukiwaniami i wyborami tożsamościowymi. Badam je w drugim rozdziale tej części pracy, posiłkując się terytorialnymi konceptami i metaforami Deleuze’a i Guattariego. Część trzecia, ostatnia, poświęcona jest tym momentom w dziele Durochera, w których poeta szuka innych niż tylko biologiczne przejawów istnienia. Zwracam w niej uwagę na wieloletnią walkę duchową usytuowaną w polsko-francusko-żydowskich kontekstach kulturowych i uwikłaną w różnorakie teologiczne i filozoficzne systemy.

Mając na uwadze procesualny charakter dzieła Kamińskiego-Durochera staram się unikać w niniejszej rozprawie wiązania głównych wątków przenikających te teksty – skryptów biograficznych, świadectw o Zagładzie, przestrzennych metafor i poszukiwań duchowych – ciągiem przyczyn i skutków, ciężących ku z góry założonemu celowi: monograficznemu opisaniu „życia i twórczości”. Zamiast tego, ukazując fraktalność i zniekształcenia odbijających się w tym dziele czasu, przestrzeni i historii, ukazuję kalejdoskopowy i eksperymentalny charakter tego dzieła. Jego formuła jest bowiem *par excellence* otwarta i jako taka przenika także i tekst niniejszej rozprawy.